

Celebrem 100 anys (1924-2024)

Josep Maria Roig Rosich

Sempre m'ha agradat recordar la frase de Kierkegaard que diu que la vida només pot ser entesa mirant cap enrere, però que ha de ser viscuda mirant cap endavant. Segurament té raó, però per fer això cal tenir un passat i unes esperances de futur. Parlem de la *Revista de Catalunya*, que aquest any compleix cent anys i mira cap al futur amb prevenció, però també amb confiança.

El juliol del 1924 sortia el primer número d'aquesta publicació; una més de les iniciatives del promotor cultural —i tantes altres coses— Antoni Rovira i Virgili. Es vivia sota la dictadura de Primo de Rivera, que tenia com una de les seves principals obsessions acabar amb el *separatisme* manifestat —segons ell— a través de les expressions culturals i lingüístiques en llengua catalana. Per tant, endegar aleshores una revista en la llengua pròpia del país era una aventura arriscada i valenta, cosa que van fer un grup d'intel·lectuals decidits a aprofitar les esclertes que deixava aquell règim militar que menyspreava la cultura, i més si aquesta era d'un cert nivell, si anava més enllà que la d'un cert folklorisme o d'un expansionisme popular.

La *Revista de Catalunya* pretenia ser una revista de cultura —entesa en el seu sentit més ampli— seriosa, compromesa amb una radical catalanitat; una publicació «d'idees», tal com la va definir el seu fundador. Textualment Rovira va escriure que volia que fos un «instrument de cultura nostrada i d'internacionalització cultural que representa una revista d'idees». Sobretot fou una revista que volia analitzar l'actualitat i reflexionar sobre la situació política de Catalunya, Espanya i arreu, i fer-ho en català.

L'esperit que dominava entre els redactors i el mateix director era de fer de portaveu d'uns sectors cultes, compromesos, combatius, que volien lluitar contra una realitat adversa a la qual no es resignaven, i que defensaven una identitat cultural aleshores en perill.

Pel que fa als continguts, es pot destacar el predomini de la història, la literatura, la política d'actualitat i les manifestacions culturals de tota mena. Aquests seran els temes tractats en profunditat, els quals aniran seguits d'unes anàlisis crítiques i periodístiques més breus, centrades preferentment en el temps present. També va publicar articles valents que més d'una vegada havien propiciat polèmiques.

En definitiva, la *Revista de Catalunya* va sortir ara fa cent anys en defensa d'una cultura catalana reprimida i com a signe d'afirmació antagònic a la dictadura. El seu format semblant al d'un llibre, el seu nombre de pàgines a l'entorn de les 105 i el seu preu —2,50 pessetes l'exemplar i 25 pessetes la subscripció anual—, així com el fet d'imprimir-se en una impremta i la seva periodicitat mensual, tot plegat devia fer-la poc sospitosa o, si més no, de reduïda difusió.

Ja hem esmentat que el públic a qui anava adreçat la revista podia ser ampli i divers, no necessàriament erudit ni especialitzat, però sí amb una preparació general extensa. Aleshores es vivia un afany culturalitzador, de democratització de la cultura, que feia que la base social fos cada vegada més àmplia. Rovira i Virgili va saber veure que podia comptar amb un públic que responia cada dia més i millor als estímuls literaris, intel·lectuals i patriòtics.

En els seus inicis es va topiar amb nombrosos entrebancs, entre els quals hi havia la censura (molt present en els primers números

de la *Revista*), les traves formals per a una publicació en català (s'havien de presentar els textos catalans traduïts al castellà per poder ser autoritzats) o l'arbitrarietat a l'hora de posar multes per qualsevol incident, fet que podia arrossegar a una quasi ruïna econòmica.

Malgrat tots aquests obstacles, la premsa va saber tenir un paper important en l'oposició i en el descrèdit de la dictadura, a més del manteniment d'una tossuda catalanitat. Això també va comportar que aquestes publicacions visquessin uns moments daurats i es convertissin en les vies de difusió d'unes aspiracions democràtiques i autonomistes.

Ens hem estès en els seus orígens per entendre o conèixer quins van ser els seus principis fundacionals. La història posterior de la revista pateix alts i baixos paral·lels a la història del país. Apareix i desapareix a causa de circumstàncies econòmiques o polítiques, i fins i tot es publica semiclandestinament en diversos indrets de l'exili (París, Mèxic, aparentment Brasil) fins a la seva recuperació, per ara definitiva, el 1986 a iniciativa de Max Cahner. També ha anant canviant de directors, sempre sorgits entre els noms d'indubtable prestigi intel·lectual. Així, en la seva etapa antiga, trobem el ja esmentat Rovira i Virgili, Ferran Soldevila, J.V. Foix, Armand Obiols, Jaume Serra Húnter, etc.

Aquest seria el passat, però ara toca viure el present i el futur. Com diu Oscar Wilde, l'única obligació que tenim amb la història és reescriure-la, després de conèixer-la, hi afegiria jo. El cert és que no és habitual que una institució —i menys si és cultural— duri cent anys, com també ho és que el que manté i enforteix un país són les entitats estables, sòlides, fermes. Aquestes són les que vertebrun un territori i una societat. La sortida de la *Revista* fa cent anys queda lluny, però els trenta-vuit últims amb continuïtat no són poca cosa. Han estat anys que s'han pogut superar no sense crisis internes, però també amb satisfaccions, com la concessió de la Creu de Sant Jordi el 2016. Ara, mirant cap al present i el futur, tenim dos reptes pendents: la continuïtat amb l'adequació als temps actuals i la commemoració del centenari d'una manera digna i responsable.

Una continuïtat innovadora: que el fet de sentir-nos hereus d'una obra valuosa no ens allunyi de les innovacions necessàries. Volem seguir publicant en paper perquè creiem que encara hi ha lectors amb voluntat de llegir reflexivament i reposadament, però no volem renunciar al món digital ni als avantatges de les xarxes socials. La diversitat del món cultural català ens obliga a no renunciar a res, i la revista vol ser pluridisciplinària, predominantment humanística, però oberta a les noves temàtiques i cercant col·laboradors diversos pel que fa a edat, sexe, procedència, etc. En definitiva, volem arribar a nous públics, aconseguir nous lectors i ser coneguts en àmbits en els quals predominin les idees més que no pas les improvisacions. Pensem que avui fa més falta escoltar la remor de fons que repetir els dictats eixordadors; que ens cal més la paraula que no pas el crit, i tot fet des d'una actitud de rebel·lia, si cal. Som ben conscients de les dificultats i de la crisi actual de les revistes culturals i més en català, però volem treballar per fer possible i garantir la continuïtat de la *Revista de Catalunya* perquè creiem que encara té un espai i un públic a qui pot interessar.

I aquesta ambició de present la volem continuar fent des d'una catalanitat, una cultura, una dignitat com a país i un civisme insubornables i tan necessaris com sempre. És el que podríem qualificar de fidelitat als principis fundacionals.

L'altre repte present és la commemoració del centenari. Tenim ja un dels millors estímuls a què podíem aspirar, i és que la Generalitat ha fet seva aquesta iniciativa i, entre altres, ha declarat el 1924 any del centenari de la *Revista de Catalunya*.

I per posar-nos a treballar de manera eficaç, el patronat de la Fundació de la Revista ha designat dos dels seus membres com a comissionats (Josep Maria Roig i Jordi Manent) i ha nomenat tres comissaris (Lluïsa Julià, Pilar García-Sedas i Francesc Marco-Palau) per organitzar les diverses activitats. A part, hi ha coordinadors per als actes més concrets, els quals s'aniran desgranant al llarg d'aquest any. Tanmateix, i sense voluntat de ser exhaustius, ja podem avançar les grans línies mestres previstes, que, inicialment, són: un acte